

PR. CONSTANTIN VALER NECULA
PR. MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Rugăciune și Înviere

— dialoguri în contratimp —

DOXOLOGIA
Iași, 2025

Cuprins

<i>Semănând lumină</i> (Pr. prof. univ. dr. Theodor Damian)	13
Rugăciune și Înviere	21
Senectutea – pridvor al Împărăției cerurilor	51
Sănătatea ca semn al Învierii	91

Semănând lumină

Cu mare bucurie, scriu câteva cuvinte introductive la acest interesant, semnificativ și, de aceea, binevenit dialog dintre cunoscutul și mult apreciatul teolog, atât în țară, cât și în străinătate, pr. prof. univ. dr. Constantin Necula de la Facultatea de Teologie a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu și mult vrednicul și mai tânărul teolog și istoric pr. protos. dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, inspector bisericesc al Episcopiei Ortodoxe Române a Canadei.

Titlul volumului de dialoguri (interviuri) ar indica perioada precedentă marelui praznic al Învierii Domnului, când ele au avut loc, dar semnificația lui acoperă întregul an liturgic sau calendaristic și, desigur, tot parcursul vieții omului sau omenirii în general.

Deci convorbirile au loc având interlocutorii stând cu fața spre Înviere și antrenând privirile cititorilor în aceeași direcție, dar, totodată, ele se circumscriu în tematicile generale ale anilor 2023 și 2024, stabilite de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, și anume grija față de vârstnici, pe de o parte, și îngrijirea bolnavilor, pe de altă parte. Și cu atât mai important lucrul acesta, cu cât convorbirile au loc după ieșirea din tragica perioadă a pandemiei, care i-a afectat în mod deosebit pe cei vârstnici și care, implicit, a pus din nou în lumină atenția cu totul specială pe care trebuie să o acordăm

sănătății trupești, dar și celei sufletești deopotrivă, cam așa cum spunea un bătrân cerșetor cu barba albă, mergând cu pași mărunți, cu o traistă pe umăr, pe care îl întâlneam des în copilăria mea pe străzile Botoșanilor și a cărui singură formulă de cerșit era aceasta: „Sănătatea-i scumpă, săraca”.

Atât titlul, care însumează aceste două cuvinte cheie, fundament *sine qua non* al mântuirii noastre, *Rugăciune* și *Înviere*, cât și temele dezvoltate în volum mă duc cu gândul la *Convorbirile duhovnicești* ale unui mare fost coleg de an la Institutul Teologic Universitar din București, vrednicul de pomenire părintele Ioanichie Bălan. Mi se pare că părintele profesor Constantin Necula este un fel de Ioanichie Bălan al zilelor noastre, dar ținând cont de condițiile epocii. Când părintelui Ioanichie i-au apărut cărți precum *Patericul românesc* și *Convorbiri duhovnicești* prin anii 1980-1984, acestea au făcut o vâlvă uriașă atât pentru noutatea lor în acel timp, cât și, mai ales, pentru că au reușit să treacă de cenzura regimului comunist, fapt pentru care erau răspândite din mână în mână (tirajul aprobat fiind mic) și pe sub mână, chiar și la ștabii partidului. Ele erau privite și ca un fel de manifest împotriva regimului comunist, ca un act de rezistență, iată, da, prin Biserică, și citite cu bucuria pe care o aveam unii dintre noi, în copilărie, când citeam anumite cărți publicate în perioada interbelică, scoase din circuitul național, din care mai găseai câte un exemplar pe la nu știu ce anticariat, cum ar fi cele de aventuri din „colecția celor 15 lei”, sau mai târziu, ca studenți, când citeam cărți publicate în Occident și rebătute la mașina de scris pe foaie subțire de hârtie, unde mergeau

maximum 8 exemplare într-o culegere de text, de către cineva care „pusese mâna” cumva pe un exemplar și acum îl difuza ilicit, așa cum am citit, de exemplu, *Vârstele vieții spirituale*, de Paul Evdokimov.

Sigur, părintele Ioanichie Bălan nu a avut, în epoca de care vorbesc, libertatea și mijloacele de comunicare pe care le avem noi acum, dar numele lui era pe buzele tuturor. Părintele Constantin Necula se bucură azi de facilități neimaginate atunci. Dar talentul, harul și curajul său puse în slujba Bisericii și a Neamului pot fi considerate, într-un fel, ca dorul lui Dumnezeu pentru poporul român de care acesta are atâta nevoie în vremurile tulburi pe care le trăim, când confuzia valorică anchilozază bunul-simț, iar tendințele de distrugere a identității noastre naționale vin peste noi ca o avalanșă, ca niște lei care rag căutând să-i înghită pe unii, ca să folosească imaginea Sfântului Apostol Petru (I Petru 5, 8).

În vremuri de nevoie, Dumnezeu a trimis neamului nostru mari profesori de teologie care să formeze viitorii bulgări de sare ai pământului spre mântuirea sufletelor, mari duhovnici și predicatori care să împrăștie lumină pentru ca oamenii să știe unde și cum să meargă. Un astfel de trimis, cu binecuvântat mare impact la public, este și părintele Constantin Necula.

Întrebările cu țință precisă, bine formulate, ale părintelui Maxim Morariu, uneori chiar și în termeni mai generali, tocmai pentru a lăsa mai multe posibilități de abordare interlocutorului, au dus la răspunsuri generoase din partea părintelui profesor, acestea cuprinzând atât teme teologice, Învierea Domnului și roadele ei, de exemplu, cât și teme ce țin de contextul actual al

vieții omului, în general, dar și de nivelul social și religios al vieții în România, în special.

Astfel, vorbind despre *Rugăciune și Înviere*, concepte ce dau titlul volumului, părintele Constantin Necula precizează că acestea sunt singura modalitate de a putea vedea lumea în condițiile ei normale. Învierea, spune părintele, reprezintă alternativa ultimă a noastră, în viața de aici. Ea produce o schimbare a ontologiei, a condiției umane și, așa zice, o înnoire a baierelor firii întregii creații. Mai citim cum Învierea generează creșterea omului duhovnicesc din noi, cum Paștile ocazionează întâlnirea cu propria noastră neputință sau, așa zice în termenii lui Van Gogh, cum Paștile ne ajută să facem din rană o lumină. Frumos vorbește părintele profesor și despre icoana ca chip prin care Dumnezeu vine spre noi, despre rolul mănăstirilor în viața satului și, de aici, al mănăstirilor în viața națiunii. Unde este mănăstirea „izbucnește o înverzire de duh”, „se transformă oamenii în livezi înflorite”, spune inspirat poetic, dar și real părintele.

Găsim multe referințe la eroii și sfinții români din temnițele comuniste, la dragostea de Neam și de Biserică, la normalitatea vieții de credință și la frumusețea simplității (așa cum subliniază și Robert J. Wicks în cartea sa *Living Simply in an Anxious World*).

Din detalierile despre situația din Ucraina, cauzată de război, despre generozitatea românilor și dragostea lor de aproapele pusă în lucrare, deci despre omenie și puterea faptei bune, aflăm cât de mult s-a implicat părintele Constantin Necula în această tragică situație, cu lucrul și prin cuvânt, călătorind, strângând ajutoare, organizând opere de caritate, mângâind sufletește, nu

de la distanță, ci din aproape, transpunând cuvântul în faptă și lăsând faptele să cuvânteze.

Același tip de implicare amplă, concretă, semnificativă și substanțială o aflăm din partea părintelui profesor și în problema sănătății, a grijii față de bătrâni și copii, față de cei ce au nevoie de astfel de intervenții în situații de criză, implicare și intervenții pe ambele planuri, fizic și spiritual. Găsim referințe la frumusețea bătrânilor, ieri și azi, la sufletul copiilor, la nevoia educării lor, dar și a părinților lor, în spiritul valorilor creștine, azi, în epoca digitală, unde pericolele devierilor pândesc la tot pasul (la orice apăsare de buton).

Cu certitudine, părintele profesor Constantin Necula este un teolog-poet cu solidă educație și de largă inspirație. Nu pot rezista ispitei de a oferi cititorului, încă de aici, o pregustare a frumuseților din acest volum. Deci, iată câteva citate din răspunsurile părintelui:

„Să rămânem oameni este cea mai *ieftină* poziționare a noastră în raport cu marea bogăție pe care ne-a dat-o Dumnezeu”;

„Hristos S-a făcut om pentru ca omului să nu-i lipsească omul de lângă el”;

„Rugăciunea este mâna mamei, învierea este mâna copilului”;

„Bătrânii, stâlp de lemn la intrarea în Poarta Raiului”;

„Pentru mine, fiecare om în vârstă este o posibilitate de a-i spune tatei: te iubesc”;

„Nouă ne bate inima ca o liturghie”;

„Oamenii să-și vadă de înviere mai mult decât de moarte”.

Rugăciune și Înviere

Protosinghelul Maxim Morariu (MM): Bun găsit tuturor! Bun găsit, Părinte Profesor Constantin Necula! Vă mulțumim că ați acceptat invitația să dialogăm în preajma sărbătorilor pascale! Dumneavoastră sunteți un om care nu are nevoie de prezentări și nu spun asta ca să vă perii (pentru că am încercat la un moment dat și m-ați pălit de nu m-am văzut). Încep prin a vă felicită pentru recentul volum scos împreună cu părintele acela care nu are doar nume de prăjitură, ci și este savuros ca o prăjitură – Părintele Francisc Doboș¹. Am să vă rog, chiar în debutul discuției să ne vorbiți un pic despre acea carte recentă și apoi vom vorbi despre celelalte, ca să începem, așa, *ex abrupto*.

Părintele Constantin Necula (CN): Să spunem că, înainte de a intra amândoi să înregistrăm emisiunea aceasta, a fost o altă înregistrare, la Antena 3, și am spus atunci că la Radio Zoom am fost întrebat ce recomand din carte, iar eu le-am spus că recomand ce a scris Doboș. Eu îi mai spun câteodată Feri baci, așa în glumă și în dragoste. Noi am pornit de la ideea că e nevoie de ambele voci ale Bisericii. Mi-ar fi plăcut să fie cu noi și un preot greco-catolic sau un pastor luteran. Sper ca în timp să

¹ Părintele Constantin Necula, Părintele Francisc Doboș, *Împăcare cu tine însuși*, Editura Bookzone, București, 2022.

putem face asta. E tăvălugul urii atât de mare, încât nu avem voie să primim Z pe reverendă niciunul. Eu refuz să port zetul; vreau să port crucea lui Hristos, care înseamnă biruința Lui împotriva tuturor zeturilor. Am primit același rând de întrebări, cu foarte mici diferențe, și am ajuns la concluzia că în foarte multe răspunsuri suntem împreună mărturisitori; mai ales pe chestiuni de viață, de educație etc.; suntem copiii unor părinți săraci – acesta este adevărul, părinte Maxim. Și eu m-am bucurat că am dat de un popă catolic sărac, deși nu e singurul și nici primul – am mai scos cu Eugen Răchiteanul câteva cărți bune. Și m-a bucurat foarte mult aprecierea Înaltului Aurel Percă – el e un om tot așa destins și eliberat de tot felul de lucruri. Tare mă bucur, pentru că e mai bună pacea decât gâlceava!

MM: Dumneavoastră sunteți bogat, dar acum ne spuneți că sunteți sărac.

CN: Să știți că m-am distrat de o chestie foarte faină. Lumea spune despre cartea aceasta că e mai bună decât cea cu Mihai Morar. Mihai s-a pornit și a spus că mai scoate una, lucru cu care am fost de acord. Chiar îmi doresc să vorbesc cu oamenii aceștia. De exemplu, relația cu Dan Negru este una excelentă. Părintele Vasile Ioana scoate în curând o carte cu el. E nevoie să stăm toți împreună în fața unui val de ură cum nu s-a mai înregistrat în ultima vreme, de la al Doilea Război Mondial încoace. Cu mâna pe inimă o spun. Sigur că el a fost ascuns oarecum sub preșul politicului, dar acum a izbucnit, a făcut o erupție care se simte în toți porii societății în care trăim.

MM: Poate că de aceea Biserica trebuie să fie o prezență mult mai activă și mult mai friendly în societate. Să spună lucrurile mult mai dezîntrâncenată.

CN: Și mai e încă o treabă pe care trebuie să o spun: trebuie să ne creștem oameni; gata povestea cu cârpelele comunicaționale! M-am uitat cu câtă atenție se percutază în mediul de televiziune, în mediul de radio, pe online – e o muncă incredibilă, grea; nu te iartă nimeni dacă nu Îl reprezinți pe Hristos. Am fost la Denise Rifai și am răspuns la 40 de întrebări². Să vezi ce iese! – În sensul că nu pot să refuz nicio posibilitate de a-i spune poporului meu că Biserica nu e un club de jnapani. Observi că totodată neomarxiștii au avut nevoie de marxiști ca să se liniștească? A scos marxismul dragul din neomarxiști. Doar dracul se dezbină pe sine; Biserica nu le-a fost de ajuns. Și poate acum pricep și ei diferența între Biserica Ortodoxă Română și alte Biserici naționale.

MM: Să dea Dumnezeu! Părinte Profesor, dacă tot e contextul în care ne aflăm acum, în care sperăm că ieșim imediat din pandemie (chiar dacă e încă război), cum vedeți Învierea în acest an? Ce e special? Haideti să vedem Învierea dintr-o altă perspectivă, pornind dinspre ceea ce Maica Tereza ar numi „periferie”, sau ceea ce alții ar fi numit, privind spre Maica Tereza, „periferii”.

CN: Părinte Maxim, eu m-am bucurat (sigur, cu durerea necesară întâmpinării) foarte mult de refugiați. Ucrainenii, până la urmă, nu ne-au iubit în mod special;

² <https://youtu.be/AYw9Se-ZhYg>, accesat 18.11.2024.

nu sunt un popor care să iubească poporul român. Nici noi pe ei; noi mai cântăm încă „Bucovină, plai cu flori/Mândri sunt ai tăi feciori”. Nici pe maghiari nu i-am iubit totdeauna. Dar acum am învățat că să îți iubești vrăjmașul tău e împlinirea Evangheliei. Le-am spus-o și lor: voi acum ne iubiți; noi am fost vrăjmașii voștri; voi, pentru mulți dintre noi, ați fost vrăjmașii noștri. Îi mai văd pe politicieni că mai confundă lucrurile – ei încă o țin pe a lor. Poate s-au schimbat; copilul acela nu are nicio vină; nu poți să fii ca Putin să nu vezi că un copil nevinovat e pus pe drum. Oprește-te! N-are nicio legătură cu legea cutare. Eu când îi aud cu Legea 146, pe mine mă pufnește râsul. Ei nu știu legea românească și știu bine legea ucraineană... Să fim serioși! Din punctul meu de vedere este unul dintre cele mai frumoase exerciții de cântare a canonului Învierii: cu fiecare refugiat pe care îl strângi în brațe rupi o pâine, dai o haină, împarți o țigară (Doamne, iartă-mă că o spun!) – e ceva din „Hristos a înviat”; să lovești în porțile iadului, se dărmă ceva în miezul acela viermuitor de moarte. Calcă Hristos pe gâtul lor. Și te bucuri că o face și prin tine. Am avut bucuria aceasta de a cunoaște polițiștii de frontieră și activitatea lor acolo la Sighet. Au oltenii o vorbă: „Mă topeală când vorbesc de ei”. M-am întâlnit cu oameni care au stat acolo cu nopțile – preoți de-ai noștri. *Chapeau* pentru preoții ortodocși români de la graniță! *Chapeau* total! Nici nu știu, ar trebui instituit un ordin, al Bisericii sau al Sfântului Sinod, prin care oamenii aceia să fie binecuvântați de Dumnezeu – de exemplu Sfântul Paisie, că tot e el sfânt mistic anul acesta și ucrainean tot timpul; sau